

de Don. persev., c. 14, dixit media prædestinationis esse illa quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Et in lib. de Prædestinationat. Sanctor., c. 8., de hac gratia loquens, ait: *A nullo duro corde respuitur*, quia ex intentione Dei est ut non respuatur, ut subdit dicens: *Ideo enim tribuitur, ut cordis duritia penitus auferatur*; et ideo etiam tribuitur, sicut aptum est ei qui vocatur, seu sicut scit ei congruere, ut vocantem non respuat, sicut dixit quæst. 2. ad Simplician.; ergo ponit Augustinus efficaciam salva potestate resistendi: talis autem efficacia non potest esse prædestinationis, ut supra ostendi, etiam ex adversariorum confessione; est ergo congruentiæ præcognitæ a Deo, ut satis expresse in verbis proxime citatis Augustinus declaravit.

21. *Confirmatur secundo.* — Denique confirmari potest idem antecedens ex alio principio supra posito in doctrina Augustini, homini sufficienter vocato, et non consentienti, culpæ attribui, quod vocationem contemnat, eique resistat, ut expresse dicit de Esau, dicta quæst. 2 ad Simplician., et de Pharaone, dicta quæst. 68 ex 83, et universaliter ibi ait: *Qui noluerunt venire, non debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in libera eorum voluntate.* Idem habet 2 de Peccat. merit. et remiss., cap. 17, et in Enchiridio, capite 64, et de Natur. et grat., cap. 67. Hinc ergo colligimus vocationem sufficientem, quantum ex se est, esse efficacem, nisi homo ei resistat, ac proinde illi eidem auxilio, quod est efficax, quando ei non resistitur, posse resisti. Probatur hæc illatio, quia sic vocationi sufficienti resistere culpa est; ergo illa vocatio dat proximam potestatem efficiendi, ita ut possit reduci in actum sine alio prævio auxilio, si voluntas velit. Nam si alia motio esset necessaria, cum hæc non detur, nec sit in hominis potestate, non habet homo, per solam vocationem priorem, proximam potestatem consentiendi illi, ac subinde, homine non consentiente tali vocationi, non potest id ad culpam illi imputari, quia non habet in potestate sua consensum, et quod non est in potestate nostra, etiamsi non fiat a nobis, non imputatur nobis, ut proxime ex Augustino dicebamus. Et augeatur hæc ratio in eadem doctrina Augustini, quia auxilium efficax est necessarium ut det potestatem agendi et consentiendi, quia præparat voluntatem ut velit, ut patet per Augustinum, epist. 107, et aliis locis supra citatis; per illam autem præparationem datur

voluntati potestas pie operandi, teste eodem Augustino in lib. 1 Retractat., cap. 22, et lib. 2, cap. 1, et in Enchirid., cap. 32, et sermone 10 de Verb. Apostoli. Imo, lib. de Grat. et lib. arbit., cap. 16, dicit dare vires efficacissimas voluntati; ergo vocatio efficax dat potestatem agendi et consentiendi; ergo si non est in potestate hominis facere ut vocatio efficiens sit efficax, non potest illi tribui quod resistat.

22. *Sumitur octavo ex doctrina Augustini, quod neque Angelis, neque hominibus in statu innocentiae fuit necessaria prædeterminatio physica ad suam conversionem, vel ad resistendum tentationi.* — *Instantia.* — *Evertitur.* Octavam rationem sumo ex eo quod in doctrina Augustini, neque Angelis, neque hominibus in statu innocentiae, fuit necessaria prædeterminatio physica ad suam conversionem, vel ad resistendum tentationi; ergo per se non est necessaria ad actus supernaturales, neque ex vi prævii concursus Dei, neque propter actuum excellentiam, seu supernaturalitatem; ergo neque in statu naturæ corruptæ est necessaria illis titulis; neque etiam propter corruptionem naturæ; tum quia sicut tentationes et difficultates insurgentes ex hac naturæ corruptione, non physice, sed moraliter inducunt ad malum, ita contra illas efficax esse potest in eodem genere moralis inductio gratiæ illuminantis et inspirantis; tum etiam quia illa necessitas non posset esse ad singulos actus, juxta doctrinam in lib. 1 et 2 datam, quod etiam est contra rationem auxilii efficacis, ut ex dictis in principio hujus libri constat. Ergo si verum est illud principium, manifestum est non posuisse Augustinum prædeterminationem physicam, ut necessariam ad opera gratiæ, ac proinde non posuisse in illa efficaciam auxilii, seu vocationis. Principium autem illud seu antecedens probamus ex lib. de Corrept. et grat., c. 11 et 12, ubi Augustinus ait, Adamo in statu innocentiae datam esse gratiam, qua posset perseverare, vitando peccatum, non tamen esse datam gratiam, qua illud vitaret et perseveraret. Et idem dicit de Angelis. Dices hoc verum esse de Adamo, et de Angelis malis, quia illis non est data gratia efficax, non vero de Angelis bonis, quibus est data. Sed contra: nam de omnibus Angelis sentit Augustinus non esse illis datam gratiam de se efficacem; ait enim voluisse Deum in illis experiri libertatem arbitrii, et subdit quod, sicut mali Angeli per suum arbitrium ceciderunt, ita boni per suum arbitrium steterunt; ergo

non ex prædeterminatione gratiæ steterunt, alias nihil in eo discrimine libertas arbitrii ostenderetur, nec esset differentia inter homines et Angelos, quam ibi Augustinus ostendere vult. Scio in nostra sententia etiam esse difficile illam differentiam, quam difficultatem in superioribus tractavimus, et infra iterum, tractando de dono perseverantiæ, evolvenda est; nunc nobis sufficit quod, si Angelis bonis fuit necessaria prædeterminatio, sicut nobis esse dicitur, non potest subsistere quod Augustinus ait, in Angelis et primo homine voluisse Deum experiri libertatem magis quam nunc in hominibus lapsis experiat. Quod si locus hic cogere alicui non videatur, profecto superiora videntur satis superque sufficere: multa enim, ut existimo, convincunt posuisse Augustinum auxilium efficax præveniens in vocatione congrua non prædeterminante, sed modo accommodato inducente hominem infallibiliter ex præscientia Dei. Et omnia simul sumpta hanc fuisse mentem Augustini satis ostendunt, fietque id evidentius expendendo loca Augustini, in quibus contrariæ sententiæ auctores opinionem suam fundare conantur.

CAPUT XLIII.

UTRUM AUGUSTINUS PHYSICÆ PRÆDETERMINATIONI ALIQUANDO FAVEAT.

1. *Respondetur.* — *Probatur responsio.* — Respondemus nullum inveniri apud Augustinum testimonium in quo id doceat, vel ex quo satis probabili conjectura talis mens Augustini colligi possit. Hanc assertionem probamus discurrendo per omnes modos loquendi Augustini, quos vel ab aliis nobis objectos invenimus, vel nos notare et inducere potuimus; non enim semel, sed sæpius, totam Augustini doctrinam, præsertim ad hanc materiam pertinentem, evolvimus, non quidem ex præjudicio, et animo defendendi propriam sententiam, sed omnino inveniendi mentem ejus, nihilque occultandi, quod ad illam indagandam conducere posse videatur.

2. *Obiectio ex errore Pelagii.* — *Argumentatur Alvarez.* — *Solvitur dicta obiectio ex Augustino.* — Primam objectionem sumunt ex errore Pelagii, contra quem Augustinus disputavit, supponuntque Pelagium non errasse in gratia excitante, sed in adjuvante, qua Deus efficaciter prævenit voluntatem; et efficit ut libere consentiat. Nam omnem gratiam excitantem, quam D. Augustinus ponit, dicunt

admisisse Pelagium, negasse autem prævenientem physice efficacem, et contra hoc aiunt direxisse Augustinum totam disputationem suam, unde concludunt, in contrario sensu docuisse necessarium esse auxilium de se efficax, ac subinde prædeterminans. Ita argumentatur Alvarez, disp. 99, num. 2, et suppositivam illam probat ex Augustino, epist. 107 ad Vitalem, refertque verba ubi dicit: *Inter eos agi de Gratia quæstionem, utrum præcedat vel subsequatur hæc gratia hominis voluntatem, hoc est, utrum ideo nobis detur quia volumus, an per ipsam hoc etiam efficiat Deus ut velimus.* Secundo, adducit Augustinum, lib. de Grat. Christi, cap. 10, qui refert sententiam Pelagii fuisse, *non adjutorio Dei, sed ex nobis ipsis in nobis effici voluntatem bonam*, et verba Pauli: *Deus est qui operatur in nobis velle*, exposuisse de operatione per illuminationem, et excitationem stupentis voluntatis; et cap. 47, nihil aliud Augustinus a Pelagio exigit, nisi ut Dei adjutorium admittat. Alias conjecturas adducit ille auctor, quas omitto, quia parvi momenti mihi videntur, et quia superfluum est indicis uti, ubi factum fide dignis testimoniis comprobatur. Respondemus ergo primo objectionem hanc falsum supponere. Nam Augustinus, lib. 1 contra duas epist. Pelagianor., cap. 19, ad illos sic loquitur: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem Dei gratia, ut, in excitanda ejus ad ipsum bonum opus voluntate, nihil eam credatis operari.* In quibus verbis aperte refert Augustinus Pelagianos absolute negasse excitantem gratiam, seu excitationem voluntatis per gratiam, cum tamen adjuvantem aliquo modo saltem nomine admitterent. Unde excitantem et re et nomine negasse videntur, quia licet doctrinam, legem, et promissiones, quæ excitant voluntatem, sub nomine gratiæ admitterent, in illis solis gratiæ adjutorium ponebant, ut in proleg. 5, cap. 2 et 3, ex variis locis Augustini ostensum est. Secundo, dicimus objectionem factam etiam in illatione peccare: nam licet Pelagius admitteret auxilium sufficiens per veras internas excitationes, et negasset efficax, et in hoc secundo ab Augustino impugnetur, non sequitur Augustinum pugnasse pro auxilio prædeterminante, sed pro vocatione congrua et efficaci, ut in omnibus suis libris declaravit, sicut jam vidimus. Et præterea, quod caput est, maxime erravit Pelagius negando adjutorium gratiæ concomitans et physice adjuvans voluntatem, et in hoc sensu dixit, *non adjutorio Dei, sed ex nobis effici voluntatem bonam.*

3. *Instantia.* — *Respondetur primo.* — Sed instant, quia Pelagiani tribuebant Augustino, quod libertatem tollerent, ut patet ex epistolis eorum, contra quas quatuor libros Augustinus scripsit, præsertim lib. 1, cap. 2 et cap. 5, et lib. 4, cap. 9. Item lib. 4 contra Julian., cap. 8. Ergo signum est Augustinum posuisse auxilium efficax prædeterminans, alias nulla verisimilitudine potuissent Pelagiani id inferre ex sententia Augustini. Respondetur primo, si nunc Catholici inferunt ex verbis Augustini prædeterminationem physicam, cum eam in scriptis suis non solum nunquam nominaverit vel insinuaverit, sed etiam multa illi contraria docuerit, quid mirum est quod hæretici aperte intulerint Augustinum posuisse necessitatem auxilii repugnantis libertati? Male ergo intellexerunt Augustinum, et ideo, vel per ignorantiam, vel per calumniam, male argumentati sunt. Adde etiam esse valde probabile putasse Pelagianos, dependentiam humanæ voluntatis in agendo a divina, etiam quoad concursum simultaneum, esse contrariam libertati; et ideo etiam concursum generalem negasse, ut in dicto proleg., c. 2 et 3, late dixi. Semipelagiani vero, quantum ex epistolis Hilarii et Prosperii colligitur, ex alio capite putarunt Augustini doctrinam de Gratia esse contrariam libertati, quia ponebat vocationem altam et secretam necessariam esse ad opera pietatis, eamque dicebat dari ex sola electione divina gratuita; nesciebant enim hoc componere cum potestate operandi, in eis qui non ita vocantur, nec cum potestate non operandi, in his qui vocantur. At vero eos in hoc errasse, et libertatem arbitrii optime cum illis principiis consistere, ostendit Augustinus in libris contra illos, non quidem tribuens Deo physicam prædeterminationem, sed potius virtute ostendens illam non esse necessariam ad efficaciam gratiæ, cum congruitas vocationis satis sit, ut ex locis allegatis in capite præcedenti constat.

4. *Respondetur secundo.* — Et per hæc responsum est ad testimonia ex lib. de Gratia Christi. Aliud vero, ex epistola ad Vitalem, nihil facit ad causam. Nam Vitalis ille, ad quem scripsit Augustinus, præcipue negavit prævenientem gratiam, nam, ob eam rem, negabat directe esse orandum pro infidelibus ut crederent, sed tantum esse illis veritatem proponendam, ut bene notavit Baron., tom. 5, ann. 419, n. 54. Unde ex verbis Augustini citatis magis videtur Vitalis fuisse Semipelagianus, quam Pelagianus; negabat enim volun-

tatem credendi esse donum Dei, sed ex solo libero arbitrio, solumque requiri ut doctrina fidei homini proponatur. Unde Augustinus illum impugnat, quia ut velimus Deus facit in nobis, et modum quo facit declarat, dicens: *Si ita præpararet atque operaretur Deus hominis voluntatem, ut tantummodo legem, atque doctrinam libero ejus adhiberet arbitrio, nec, vocatione illa alta atque secreta, sic ejus ageret sensum, ut eidem legi atque doctrinæ accommodaret assensum, non opus esset orare, etc.* Non erat ergo illa quæstio de auxilio prædeterminante, sed de tota gratia necessaria ad voluntatem credendi, et maxime de interna vocatione accommodata ad actualiter credendum, et ita ex illo testimonio potius nostra sententia confirmatur, ut in capite præcedenti visum est.

5. *Objectio secunda ex errore Semipelagianorum.* — Secundam objectionem sumunt ex errore Semipelagianorum; dicunt enim errasse in hoc, quod initium bonæ voluntatis ex nobis esse dicebant, et Deum juvare voluntatem, quia ipsa incipit velle: et hoc in eis impugnat Augustinus, lib. de Prædestinat. Sanctor., cap. 2 et sequentibus, ubi soli Deo tribuendum esse dicit initium bonæ voluntatis. Ergo, ex sententia Augustini, necessarium est ut, in efficiendo ipsomet consensu, prius solus Deus vere ac physice influat efficiendo et inchoando actum, ut ita verum sit, nos consentire quia Deus facit nos consentire, et non e contrario. Nam si contrarium dicatur, inciditur in Semipelagianum errorem, et consequenter Augustinus contradicitur. Et confirmatur hæc objectio ex illo modo loquendi, quo Augustinus in eodem loco utitur contra Semipelagianos, dicens: *Detur totum Deo, quia nimirum etiam ipsum initium consentiendi ex Deo est, utique prædeterminante voluntatem, ut in actum prodeat.* Et sic etiam dixit lib. 4 contra duas epistolas Pelagianor., cap. 9: *Numquid Christianus liberum arbitrium negat esse in hominibus, quia Deo totum tribuit, quod recte vivimus.*

6. *Diluitur objectio.* — Hæc vero objectio sæpe in superioribus refutata est; et imprimis peccat sicut præcedens, Semipelagianorum errorem male interpretando. Illi enim errarunt dicentes, ante omnia gratiæ auxilia præcedere in nobis affectum aliquem liberum, seu bonum salutis desiderium, aut propositum fidei solis viribus liberi arbitrii conceptum, et hoc dicebant esse initium salutis. Et hic est error contra quem scripsit librum de Prædes-

tinat. Sanctor. Augustinus, demonstrans initium fidei non esse ex nobis, sed ex gratia, utique in eodem sensu de illo initio loquens, ut constat ex epistolis Prosperii et Hilarii ad illum, et ex omnibus quæ circa canonem 5 Concilii Arausiaci supra vidimus. Ex quibus etiam constat hoc initium, de quo Augustinus contra Semipelagianos loquitur, non esse influxum voluntatis cooperantis gratiæ, vel gratiæ cooperantis cum libero arbitrio, ut inter se comparantur secundum ordinem prioris vel posterioris natura; hæc enim speculatio valde aliena est ab intentione Augustini, et impertinens ad illum errorem confutandum. Nam Massilienses loquebantur de actu voluntatis facto a libero arbitrio solo, suis viribus, qui non solum natura, sed etiam tempore potest præcedere omnia gratiæ auxilia, et esse meritum primi auxilii, et hoc sensu subjiciebant gratiam obedientiæ humanæ, et in eodem sensu dicuntur ab Augustino fecisse gratiam pedissequam arbitrii, quæ omnia non possunt ad causam de qua tractamus adaptari, ut in citatis etiam locis late ostensum est.

7. Deinde dicimus, quod licet loquamur de initio fidei aut salutis in illo sensu, id est, de primo influxu voluntatis in ipsummet consensum, semper subsistit veraque est sententia Augustini, scilicet, etiam hoc initium esse tribuendum Deo, et esse donum ejus, non quia prædeterminet voluntatem ad illum, sed quia præparat voluntatem ex sola misericordia, ut dicit in eodem lib. de Prædest. Sanctor., c. 6, et aliis locis, ubi declarat hanc præparationem facere Deum per gratiam congruam, ut vidimus, et quia voluntatem præparatam adjuvat, ut dixit in Enchirid., cap. 32. Hoc autem initium, secundum Augustinum, ita est donum Dei, ut sit ejus solius, et nihilominus adjungenda est efficacia voluntatis, ut idem Augustinus dixit lib. 2 de Peccator. merit., cap. 5; et ideo non soli Deo, sed etiam liberæ voluntati actus liber tribuitur, ut dixit tract. 4 in epist. Joan., et quæst. 68 ex 83. Neque hinc fit hoc initium ita esse a voluntate, ut ab illa sola sit prius natura quam a Deo, vel a gratia; quanquam enim aliqui Catholici ita interdum loquantur, et non pertineat ad errorem Semipelagianorum, non est tamen, ut sæpe diximus, quia involvit repugnantiam, cum in una indivisibili actione non possit esse causalitas. Nec ex parte voluntatum Dei et hominis ordinem considerando, potest antecedere voluntas hominis, sed potius voluntas Dei antecedit, quamvis non prædeterminando, sed offerendo

concursum post excitantem gratiam, ut jam etiam explicavimus. In ipso autem actuali influxu ad extra, non est ordo prioris aut posterioris natura, sed simultas, ut ex doctrina Augustini de gratia adjuvante et cooperante, in lib. 3 probatum est. Ac denique etiam in hoc sensu non est vera illa causalitas, quam Massilienses in suo et longe pejori admittebant, (Quia homo incipit, Deus perficit, vel, Quia homo operatur, Deus illum adjuvat), quia influxus hominis nullo modo est causa concursus, vel adjutorii divini, cum non antecedit, sicut dictum est, sed est concausa, sine qua Deus non adjuvat, et ita solum dici potest quod Deus non adjuvat, nisi voluntas coadjuvet, nec voluntas influat, nisi Deus influat et juvet illam, quæ sunt verissima.

8. *Explicatur sensus dicti Augustini, quod detur totum Deo.* — Et hinc etiam patet, ad confirmationem, quo sensu dictum sit ab Augustino: *Detur totum Deo.* Hanc enim sententiam idem Sanctus explicuit in eodem libro de Prædestinatione Sanctorum, capite 3, et clarius in Enchiridio, capite 32, dicens: *Detur totum Deo, qui hominis voluntatem bonam, et præparat adjuvandam, et adjuvat præparatam.* Modus ergo ille loquendi est contra Semipelagianos, qui initium bonæ voluntatis tribuebant homini, perfectionem autem Deo; contra hos ergo, ait Augustinus: *Totum, id est, utrumque, et quicquid boni est in homine, dandum est Deo principali auctori, non tamen eodem modo (ut ibidem statim explicat), quia initium solus Deus operatur, præparando voluntatem per sanctam inspirationem; consensum autem, seu bonam voluntatem operatur, adjuvando illam, et principales partes habendo in illa, non tamen liberi arbitrii cooperationem excludendo.* Et ideo aliis locis sæpe dicit recte tribui voluntati, quod veniat vocata, licet vocari sit solius Dei, serm. 15 de Verbis Apostol., et de Spirit. et littera, cap. 34, et aliis locis supra citatis. Et ideo in eodem lib. de Prædestinat. Sanctor., cap. 3, ait: *Utrumque nostrum est (id est, velle et operari), propter arbitrii libertatem, et utrumque Dei (non propter prædeterminationem, sed) propter Spiritum fidei, et charitatis.*

9. *Objectio tertia, ex eo quod ait Augustinus, hominem agi a Deo in operibus bonis.* — *Respondetur.* — Tertia objectio sumi solet ex eo quod frequenter ait Augustinus, hominem agi a Deo in operibus bonis, ut lib. de Grat. Christi, cap. 23, et alibi sæpe; perinde autem esse videtur agi, quod determinari. Et potest